

האזינו ב

דברכת התורה זו שונה מברכת המצות. וי"ל דהחילוק הוא — דברכת המצות היא הודאה להקב"ה על אשר מקדש אותנו במצותיו, ואילו ברכת התורה היא ברכה על עצם לימוד התורה (מלבד ** קיום המצוה שבזה), כדמשמע גם בשינוי הל' דברה"ת — מברכת המצות.

וכן משמע מלשון אדמו"ר הזקן בשולחנו¹: "ולכן יראה כל אדם שתהי' כלי חמדתו של הקב"ה שהי' * משת-

במצות שבמעשה (הפרשת תרומה ומעשר, אכילת זבח (אבל ראה ירוש' שבערה *)). ועד שאין מברכים על מצות ברהמ"ז ותפלה. ובברכות ק"ש — ראה "רשב"א (הובא בכ"י או"ח סי' מו. * הגי' הצ"צ) ושאר פוסקים דאין להם שייכות כלל עם ק"ש" וקראו אותן ברכות ק"ש כו' משום כו" (תניא פמ"ט), וראה שו"ע אדה"ז סני"ט ס"ד.

* (6) וי"ל דעל קיום המצוה — היא ברכת אקב"ו על ד"ת, שבברכות השחר (בנוסחא שוה לכל ברכות המצות), ולכן גם באה לראשונה.

(7) או"ח סי' מז. ולפי מ"ש השאג"א (שם) והפרי"ח (שם) שמדברי הגמ' (גדרים פא, א) על מה חרבה הארץ כו' שלא ברכו בתורה תחלה כו' מוכח דברה"ת הוי דאו"רייתא, י"ל שלכאנ' גם אדה"ז ס"ל כן (אף שלא הביא הלימוד דברכות (שם), שהרי הביא הא דגדרים בהתחלת דבריו (ראה עדין פרי"ח שם שכ' כן בדעת הסור).

(8) כ"ה בדפוסים שונים כולל דפוס א' ה"ן.

א. איתא בגמרא¹: "מנין לברכת התורה לפני' מה"ת: שנאמר: כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו".

והנה מזה שיש לימוד מיוחד בנוגע לברכת התו' (אף שלכאנ' נכללת היא * בזה שמברכין על כל המצות *) משמע *

(1) ברכות כא, א (ועד"ז הוא בירושלמי שם פ"ו ה"א. ושו"ב).

(2) והרמב"ן (בסהמ"צ בהוספות למ"ע מצוה טו) מנא במנין המצות. וראה צ"ח (בגמ' שם). שאג"א סי' כד. פרי"ח לשו"ע או"ח ר"ס מז שהכריחו מסוגיית הגמ' דברכה"ת מדאורייתא. וכ"ה דעת הרשב"א (שם מח, ב). מאירי (כא א). חינוך (מצוה חל).

אבל גם אם נימא דלימוד הג"ל רק אסמכתא היא (כמו שביאר במג"א (בסהמ"צ שם). פי' הצ"ח ושאג"א (הג"ל) ועוד בדעת הרמב"ם, ובארוכה — במראה הפנים ל' ירושלמי (שם)) — מסתבר שהיא ברכה על עצם לימוד התורה ככפנים וכדברי אדה"ז לקמן.

וראה ביאור הרי"פ פערלא (לסהמ"צ רס"ג) מ"ע לג שמפרש שגם הרמב"ם ס"ל דברכה"ת דאורייתא היא, אלא שלא מנא במנין המצות כי לדעתו נכללת היא במצות ת"ת.

(3) פירשתנו לב, ג.

(4) וראה דבר פ"ח, ב. פי"א, ו.

* (4) אבל ראה ירושלמי (ברכות פ"ו ה"א) דברכת המצות נלמדת בהיקש מברכת התורה.

(5) ראה אנציקלופדיא תלמודית בערכו. (6) אבל אינו מוכרח, כי י"ל א' לפי

שהיא דאורייתא (ראה בהערה 2). (ב) גם להדעות דהוי דרבנן (כמו שאר ברכת ה' מצות) אסמכתא אקרא מיוחד כי שאני תורה שהיא מצוה שבדיבור, ואינו דומה לשאר מצות שהם במעשה. [ובפרט שמהכתובים שעליהם סמכו ברכות המצות המדובר הוא

(*) ט"ה וכתב הרא"ה (עיי"ש דס"ל דישנה אמירת ברכות אלו אף שאינו קורא ק"ש). ובבי' שם דברכות ק"ש * אינו מברך אקב"ו לקרוא את שמע אלא ברכות השבח ה"ן.

על עצם ענין התורה שנתן לנו הקב"ה.
ע"ד ברכת הנהנין.

והנה כתב אדה"צ¹⁰ "נשים מברכות
ברכה"ת שהרי חייבות ללמוד מצות
שלהן לידע האין לעשותן והאין לזוהר
מכל ל"ת שהן מזהירות בהן כאנשים
וכו".

וע"פ הנ"ל, דברכה"ת היא לא מפני
חייב המצוה של ת"ת (כברכת המצות).

אני מברך — י"ל שהוא מפני דבד קבלתה
— הוא ע"י ההבנה בה.

גוסף על זה את"ל שהיא כרה"ג ממש
כדמשמע מפ"י הלבוש — ה"ז היפך דעת
הרמב"ן רפ"ח דברכות וז"ל: שלא תקנו
ברכה בהנאות שאינן נכנסות לגוף כגון
רחיצת מים קרים כו' לא אמרו אלא בדברים
הנכנסין בגוף והגוף נהנה מהן כגון אכילה
ושתי' וריח דבר הנכנס לגוף וסודו
הוא וכאכילה ושתי' דמי. ועד"ו הוא ב'
ריטב"א פסחים נד, א. ובשלי"ה מס' תענית
(ר, א): אע"פ שאינן דומות . . והריח
הנשמה נהנית בו מ"מ נח"ר הוא גם להגוף.⁹
[ובס' שיח השדה (להרב מקאויגלוב)
שער ברכת ד' ס"א הביא כהנ"ל ושקו"ט
בזה ומקשר זה עם הפלוגתא אם ריחא מילתא
היא א"ל, ומביא גם בשם "ס' מלכילא והוא
מקדמון" דריח רק הנשמה נהנית ממנו].

(9) ראה מניח (שם): "מה"ת לומר . .
אזיה שבת על נתינת התורה הק".

(10) או"ח סו"ט מז, והוא מהאגור (הל'
תפלה אות ב) ב' ס"ה — וראה בהגסמן לעיל
ע' 37 הערה 4.

(*) ומ"ש אדה"צ בהל' יוהכ"פ (סתרי"ב
ס"ז) "לפי שהריח הוא דבר שאין הגוף נהנה
ממנו כלל אלא הנשמה בלבד נהנית ממנו"
— הרי מדייק "נהנה" "נהנית" כלי הגמרא
(ברכות מג, ב). וכן משמע מהרמב"ן וכו'.
שפונים ההערה: "בר"ח . . הנכנס לגוף,
מ"מ נח"ר הוא גם להגוף". ולא כתבו
שהנאה היא גם להגוף.

עשע בה בכל יום חשובה בעיניו לברך
עלי' בשמחה יותר מעל כל הנאות ש'
בעולם⁸. דמזה משמע שהברכה היא

וב'. וכ"ה גם בטור וב"ח — "שהי". וזה
שלי"כ "שהוא" — אולי מפני דלישני' זקרא
נקט: וואהי' (אצלו גו' שעשועים). וראה
לקו"ת במדבר (ית, ג) וואהי' כתיב לשון
הוה והיינו שצריך להמשיך גילוי והתהוות
בח' השעשועים.

והביאור י"ל דבאלפיים שנה שקדמה תורה
לעולם ע"ז נאמר וואהי' שעשועים יום יום
(ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב.
תנחומא וישב ד ושא"נ זח"ב קסא, א) ואח"כ
ננסה וירדה בסתר המדריגות כו' עד שנת'
לבשה כו" (תניא פ"ד) — אופן הלימוד
בעוה"ז. וראה לקו"ת תזריע (כג, ב ואילך)
אופן הלימוד בג"ע וכו'.

(8*) בהמ"מ לשו"ע שם נסמן בהתחלת
דבריו ("לפי שלא כו") לר"ן גדרים שם.
אבל סיום הל' "יותר מעל כל הנאות שב'
עולם" אינו בר"ן שם, כיא עד"ו הוא ב'
לבוש כאן (רי"ס מ"ז).

אלא שבלבוש כ' ("להראות שהתורה
חשובה בעיניו) ונהנה ממנו כמו שמברך
על כל הנאותיו. ואילו אדה"צ כ' "לברך
עלי' בשמחה יותר מעל כל הנאות שבעולם".

וי"ל כי לפי' הלבוש הרי"ו ממש ברכת
הנהנין, והיינו שנהנה כפשוטו מזה שלומד
ויועד ומבין (וכמו"ש בהגה"ה שם ס"ו). אבל
לדעת אדה"צ הוא לא גדר הנאה, הנאת
הבנת הלימוד, אלא "שמחה" (שלכן צ"ל
הברכה בשמחה כו') מעצם נתינת התורה
לישראל וקבלתה. (ולכן מדייק וכותב (לא
כמו ועוד יותר מעל כל הנאותיו", אלא
משמס "כמו" שבלבוש וכותב) "יותר מעל
כל הנאות שבעולם", ענין שהוא יותר מכל
מיני הנאות). וי"ל ההוכחה ע"ז מהא שלכו"ע
(ברכות יא, ב) מברכין ברה"ת על מקרא
(רמב"ם הל' תפלה פ"ז ה"י. טוש"ע שם
ס"ב וכן פסק אדה"צ בס"ב) אף שבתר
שבי"ב גם ע"ה מברך ברה"ת "אף שאינו
מבין" (ראה הל' ת"ת לאוה"ז פ"ב ה"יב
יג. וש"ג).

והא דעל תושבע"פ באם אינו מבין

ב. ויובן בהקדים הקושיא, שלכאור לא הי' צ"ל זמן קבוע לברכה"ת, אלא בכל עת שבא אדם ללמוד תורה הי' חייב לברך [וא לאידך גיסא: ע"פ הנ"ל דברכה"ת היא על עצם הענין שנתן לנו את תורתו כו', די שיברך אדם ברכת התורה פעם א' לכל ימי חייו, או עכ"פ — אחת בשנה י?].

אמנם להלכה נפסק ד(בכלל) מברך אדם ברכת התורה רק פעם אחת לפני הלימוד בתחילת היום, וזה עולה לו ללימודו כל היום, ואפילו הפסק ב-אמצע.

וכתב אדה"צ יי (לדיעה א'): "אם הוא אדם שרגיל ללמוד ואף כשיצא להתעסק בפרנסתו ממהר לעשות צרכיו . . כדי לחזור ללמוד עסק זה אינו חשוב הפסק . . כיון שבשעה שהוא מתעסק בו דעתו על לימודו, וה"ה למרחץ . . שבעודו במרחץ ובה"כ אינו מסיח דעתו מללמוד אח"כ כו' וכן אם ישן . . שינת עראי אינה חשובה הפסק אבל ישן שינת קבע . . חשובה הפסק." [ואח"כ כותב דיעה ב' "וי"א שברכה"ת היא כברכת הישחר שלא תקנו אותו יי אלא פ"א ביום . . וכן נהגו"].

צח חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה (סתם) משמע אפילו תושב"כ (הל' ת"ת לאדה"צ ספ"א). וכן מוכח מלשונו (שם) דמתחיל "צח כו' תורה" — סתם, ואח"כ ממשיך "ואם מלמדה תושבע"פ הי' כאילו מלמדה כו'". וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א הי"ג: תושב"כ לא ילמד אותה לכתחילה כו'.

(13) ראה חינוך ומג"ח במצות קריאת פ' זכור (מצוה תרג).
(14) אי"ח שם סי"ו.
(15) אין ללמוד מזה שס"ל לאדה"צ ש-ברה"ת הוי דרבנן, כי מצינו בכמה דברים

אלא על עצם הענין דת"ת, המחייב ש-יברכו לפני כו', הרי לכאור גם לולא שנשים "חייבות ללמוד מצות שלהן כו' " צריכות הן לברך ברכה"ת לפני יי, כי גם עליהן צ"ל חל המובא בגמרא יי.

(11) ואף ע"פ המבואר (בלקו"ש שם) שס"ל לאדמו"ר הוקן שעייז שנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן געשה לימודן תכלית וענין בפ"ע, ענין של לימוד ה-תורה, ולכן מביא בעיקר טעם זה כי מצד זה יש להן שייכות לתורה מצ"ע כמו אנשים ולכן "נשים מברכות (סתם) בכ"י בברכה"ש (עיי"ש באריכות) הרי הו"ל להביא טעם שבפנים כסניף עכ"פ, כי: א) גם לפי"ז שייכות הן לעצם לימודה"ת, ומצ"ז חייבות לברך כאנשים — וראה מג"ח (שם) עכ"פ ברכת השבח היא . . ולפי"ז נשים מוציאים האנשים כי חייבים הם מה"ת. (ב) לפי"ז הברכה היא על כל התורה כולה, ולא רק ההלכות הצריכות להן. (ג) לא הי' צריך לחידוש הנ"ל, דמצד חיובן במצות געשה התורה תכלית בפ"ע *.

(12) ומה שלא הביא הטעם האחר שביאגור (שם — הובא בב"י או"ח שם) ד-מברכות מכיון דרשאות ללמוד תושב"כ (דהמלמד את בתו כו' זהו בתושבע"פ אבל לא בתושב"כ) י"ל: א) מצד הדוחק שבזה, דלשון הברכה "לעסוק (בדברי תורה)" משמע תושבע"פ כמ"ש האגור שם בעצמו. (ומ"ש "מ"מ אין לשנות מטבע הברכות" — צ"ע דהרי מצינו ברכה בנוסח מיוחד לנשים ועי' הברכה "שעשני כרצוני" (שו"ע אדה"צ הל' ברה"ש סמ"ו ס"ד)). (ב) כי

(*) אבל עוד מעלה בטעם זה ד-חייבות ללמוד הלכות הצריכות" כי לפי זה מובן בפשטות מה שיכולות לברך ברכה הראי שונה "וצונו (לעסוק)" (אבל ראה ביאור הג' ר"א שם סי"ט מז. מניח שם, מטא"כ להטעם שבפנים שהוא רק כמו שמברכות על כל מ"ע שהי"ג (ראה לעיל הערה 6*, בהנמקן ב' לקו"ש שם הערה 48), מטא"כ ברכת "אשר בחר בנו" וכמ"ש במג"ח (שם).

ג. והנה מצינו דין מיוחד בתפלין דאסורין בהיסח הדעת, דכתב אדה"ז: "אסור להסיח דעתו מהתפלין . . ק"י מציץ . . ואינו נק' היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק או קלות ראש כו"י אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו אע"פ שעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש אי"ז נק' היסח הדעת" (ורק "מצוה מן המובחר שלא להסיח דעתו מהן כלל" ²¹).

ולכאור' אינו מובן: יסוד האיסור הוא, כנ"ל, "ק"י מציץ מה ציץ כו' אמרה תורה והי' על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפלין כו' עאכו"כ — ולמה לא ייקרא היסח הדעת רק "כשעומד בשחוק או קלות ראש", אבל "כשעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש אי"ז נק' היסח הדעת" ²²?

והנה בדוחק הי' אפשר לתרץ ש' לדיעה זו ²³ דין היסח הדעת בתפלין אינו שלא יסיח דעתו כפשוטו, אלא גדרו — היסח לקצה ההפכי דשימת דעת, כגון שחוק וקלות ראש שהם

וצלה"ב: בנוגע לתפלין פסק אדמו"ר הזקן ²⁴ "מי שחלץ את תפיליו . . והי' בדעתו . . אם בשעת חליצת התפלין הי' דעתו לחזור ולהניחם מיד וחזור ומניחן מיד אי"צ לחזור ולברך . . אבל אם עשה צרכיו בינתיים כיון שבעת ההיא לא הי' יכול להניח תפלין אי"כ אינו מוועיל כלום מה שהי' בדעתו כו' (ו)צריך לחזור ולברך . . כאילו לא הי' בדעתו כלל".

ולכאורה מאי שנא מברכה"ת שפסק כאן דמרחץ ובה"כ לא הוי הפסק והיסח הדעת ²⁵ [ומה שלדיעה הב' גם אם הפסיק בשינת קבע אי"צ לחזור ולברך, הרי"ז (לא מפני דלא הוי הפסק, אלא) משום דלא איכפת לנו להפסק, מאחר ש"ברכה"ת היא כברכת השחר כו']. ואין לחלק דתפלין שאני לפי שבתפלין אסור שיהיו מוגחים עליו בבה"כ כו' — שהרי גם ת"ת דינו כן, וכפסק אדה"ז ²⁶ "כל ענין שהוא מדברי הקודש אסור לאומרה . . ב' בה"כס או בבית המרחץ ואפי' . . להרהר בלבו אסור אפי' בד"ת כו' ²⁷."

שעצם הענין הוי מה"ת ותכמים תקנו פרטי הדברים הנוסח והזמן כו' (וכמו במלאכת חוה"מ — ראה פירשי' חגיגה יח, א, ובאנציק' חלמונית בערכו, ועדין בנוגע ל' תפלה — ראה שו"ע אדה"ז סי' קו סי"ב, ועוד), וכ"ה במניח שם "רק חז"ל תקנו נוסח הברכה ותקנו שנים או שלשה בר כות כו'".

16) הל' תפילין סי' כה סכ"ט.
17) וכקושיית ביאור הגר"א סמ"ז סי' על הגימ.

18) הל' ק"ש ר"ס פה.
19) ועפ"ז מובן מה שכ' כאן בברה"ת שזו שאינו חש"כ הפסק, "לפי שאף שבעודו במרחץ ובה"כ אינו מסיח דעתו מללמוד אח"כ", ולא כ' כבאגור (הובא בביאור

הגר"א שם, וראה מ"א שם סק"י) דצריך להרהר שם דיניהם, וראה שו"ע אדה"ז שם ספ"ה "ואפי' הל' ביה"כס אסור ללמוד בביה"כס וכן הל' בית המרחץ כו' ש' משמע גם הרהור, וכנ"ל בפנים (ספ"ה שם) בנוגע ללימוד התורה בכלל.

20) הל' תפילין ר"ס כח.
21) מנחות לו, ב, וש"נ.
22) והוא דעת הרא"ש הל' תפילין סי' כא בשם ה"ר יונה, ועדין כ' בברכות פ"ג סי' כח, טור סי' מד, מג"א שם סק"ב.

23) ב"ח ומג"א שם.
24) וכמו שהאריך להקשות על שיטה זו בשאג"א סי' לס.
25) משא"כ לדעת הרמב"ם שס"ל שאין להסיח דעתו מהם כלל — ראה שאג"א שם.

ד. והביאור בכ"ו:

במצות תפלין יש ב' ענינים: (א) הנחת התפלין, (ב) כוונת המצוה ל"שעבד כו' הנשמה שהיא במוח כו' לבר"ט, שגם זה הוא חלק בקיום המצוה י"י.

והנה גם אם אין דעתו על התפלין, אי"ז בגדר היסח הדעת והפסק בהנחת תפלין י"י, שהרי בזה עצמו שמונחים עליו מקיים מצוה כל הזמן. וגם בנוגע לברכה, לא נפסקה שייכותו להברכה שבירך בעת ההנחה י"י.

אולם כשחולץ את התפלין, הרי בזה נפסקה שייכותו אל התפלין, ולכן צריך לחזור ולברך כשחזור ומניחן, אא"כ דעתו עליהן — לחזור ולהניחן.

נוסף לזה: אף אם הי' בדעתו ל"הניחן אלא ש"עשה צרכי בניתיים, כיון שבעת ההיא לא הי' יכול להניח תפלין, אינו מועיל מה שהי' בדעתו לחזור ולהניחן כו" — כי מאחר ש"צ"ל בהמשך להברכה — היינו להנחתו הקודמת, צ"ל הדעת לחזור ולהניחן ב"אופן שתוכל להביא לידי הנחה בפועל, שאז לא נק' הפסק (משא"כ אם יש רגע שאינו יכול להניח כו' לא תועיל דעתו מאחר שאינו ראוי להנחתו).

דעת ה"ז כעין ביוזן התפלין, וראה ביאור מהרמ"ב למדרכי הל' תפלין.

(30) שו"ע (ואדה"ז) א"ח סי' כה ס"ה (י"א).

(31) ראה ב"ח שם סי' ת, ועיין תניא רפ"א.

(32) ולא כמו שכ' בביאור מהרמ"ב שם.

(33) להעיר ממ"ש הרגזובי בכ"מ (צ' פ"ג שם, הובאו ונסמנו במפענצ"פ פ"ג סי"ח, פ"ה סי"ט) דתפלין של ראש המצוה היא שיהא מונח וכל רגע מקיים המצוה

ביוזן להתפלין שעליו, והוי כוונה ודעת הפכית מענין התפלין, ולא רק היסח הדעת.

אבל אא"פ לפרש כן דעת אדה"ז, כי (נוסף על הקושיא דק"י מצינ) הרי כותב "אסור להסיח דעתו מהתפלין כ"ו שהן עליו אפי' רגע א"י" (שאינו בטור ושו"ע י"י), שמוזה משמע י"י שענין היסח הדעת כאן הוא כפשוטו, שתהא דעתו ממש על התפלין ולא יסיח דעתו מהן י"י, ולא רק לשלול כוונה וענין הפכי י"י.

(26) כ"א כרמב"ם הל' תפילין פ"ד הי"ד, ובב"י הביא עצם הק"י (בר"ס כח שם) אבל לא "אפי' רגע א"י".
(27) בשאג"א (שם) כ' דמדברי הרמ"ב"ם (פ"ד מהל' תפלין הי"ג) "המצטער ומי שאין דעתו מיושבת ונכונה עליו פטור מן התפלין שהמניח תפלין אסור להסיח דעתו מהן" מוכח דס"ל שכל היסח הדעת אסור בתפלין גם אם אינו שחוק וקלות ראש, ולכא"ו מכיון שגם אדה"ז הביא הג"ל (סי' לח סי"ח) מוכח שכן ס"ל גם לאדה"ז, אבל (נוסף ע"ז שמלשון זה עצמו א"א להוכיח כן שהרי גם הטור (סי' לח) הביא הג"ל דהמצטער והטור בפירוש ס"ל (סי' מד, וכמו"ש אדה"ז כאן רסכ"ח) דרק שחוק וקלות ראש חשיב היסח"ד (וכמו שהעיר ע"ז בשאגת ארי') (הרי אדה"ז מ"י סוף שם על דברי הרמב"ם והטור הג"ל (דב"י רי הבי"ח והמג"א שם סק"י"ב) "וא"ל לו לישב דעתו . . . אבל אם אפשר לו לישב דעתו חייב לישב דעתו ולהניחן", וראה שם מש"כ בר"ס כח בתצ"ג, מ"י שמטריד דעתו כו"י" ובהמצויות בהמ"מ שם, ואכ"מ.
(28) ראה צפ"נ (מהד"ת ע, ד) דב' תפלין של ראש "הוי היסח הדעת פסול עצם".

(29) אף שגם בזה י"ל שסיבתו היא מצד ביוזן, היינו שלגבי גודל קדושת ה' תפלין (ראה ל' הרמב"ם שם הי"ד) גם אם אינו עומד בשחוק וקלות ראש אלא רק מסיח

הנחתן, ואז נפסקה שייכותו למצות תפלין והוי היסח הדעת**.

ה. והנה אדה"ז מביא ב' דיעות לענין הפסק בין ברכה"ת להתחלת הלימוד** : "א"א שא"צ ללמוד מיד אחרי' אלא אע"פ שמפסיק בין ברכה ללימודו דינו כאילו הפסיק באמצע לימודו כו' ואינו דומה לברכת המצות כו' אבל ת"ת שחייב לעסוק בה תמיד כשמפסיק בין ברכה ללימוד לא חשיב הפסק מאחר שבאותו זמן שמפסיק מחוייב הוא ללמוד. ויש חולקים ע"ז ונכון לחשו לדבריהם כו'".

וי"ל (לא לאפושי במחלוקת) דהדיעה הב' לא פליגא על עצם הסברא דמצד שת"ת חייב לעסוק בה תמיד" יש להאדם שייכות לתורה גם בשעה שאינו עוסק בה** (ופליגא רק אם נאמר סברא זו גבי ההפסק בין ברכה לתחילת הלימוד).

ולכן לכו"ע אין צריך דעת בפועל במשך היום שלא ייקרא הפסק והיסח הדעת, כי עצם החיוב לעסוק תמיד בת"ת מקשר האדם להמצוה**, ולכן גם כשנכנס למרחץ וביהכ"ס שאסור

והנה מכיון שא' מחלקי המצוה היא הכוונה "לשעבד הלב והמוח כו'", מובן שגם זה צ"ל כל עת קיום המצוה**. אמנם, מכיון שבעת ההנחה היתה לו כוונה זו דשעבוד הלב והמוח, זממד כוונה זו הרי הוא "עומד ביראה כו'", הנה גם במצב ד"סתם" הבא לאחריו, אף "שעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש", נמשכה הכוונה שהיתה בעת ההנחה על כל משך הזמן שלאחריו, ולא הוי היסח הדעת ממנה, וע"ד לשמה "שעיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד כו' וכמו בגט וס"ת צצריכים לשמה לעכב ודיו ש' יאמר בתחלת הכתיבה הריני כותב לשם קדושת ס"ת או לשמו ולשמה כו'".

וכש"כ וק"ו בתפלין ש(היסח) הדעת הוא בקשר עם שעבוד בכלל וסתמי דהמוח והלב.

חמור מכולם ציץ — דאף דשוה לתפלין ד(היסח) הדעת קשור באזכ"ר רות שבהם, הרי ענינו ופעולתו לכפר ולרצות על הדם ועל החלב שקרבו וכו'** — קרבן מסוים בזמן מסוים.

אבל "כשעומד בשחוק או קלות ראש נק' היסח הדעת" בתפלין** — כי הוי היפך ושלילת הכוונה הנ"ל ומבטל פעולת לעבד הלב וכו' שהי' לו בעת

(משא"כ בתפלין של יד והמצוה היא מה שלובש — ההנחה).

33* להעיר מסידור אדמוה"ז (ו' א).

34 תניא פמ"א (נח, ב).

34* ראה יומא (ז, א ושם). פרשיי

תצוה כח, לח.

35 אבל לא מצינו זה בכתיבת גט — כי "שחוק" אינו "היסח הדעת" בכלל, כיא רק ד"הדעת" שצ"ל מצד האזכרות — עמידה ביראה.

35* ראה עד"ז בלקו"ש (ח"ד ע' 1128 ואילך) בבאור הסעם מה שכמה מצות אין צריכות כוונה, ובגוגע לעבירה אינו מתכוון פסור, עיי"ש.

36 שם ס' מז סעיף ז.

37 שהרי מפורש כ' אדה"ז "ולנה אם התחיל ללמוד . . והפסיק . . אינו חשיב הפסק".

38 ראה מ"א שם סק"ז "ומצוה להגות יומם ולילה וא"כ לעולם ליכא היסח ה' דעת". וראה תוס' ספ"ק דברכות הובא בב"י שם ד"ה ואם בא. וראה גם בב"י שם ד"ה כתוב כתשו' הרשב"א ובלבוש שם ס"ו.

התמיד דת"ת מספיקה ברכה אחת ליום (אם אין היסח הדעת גמור); עדין בנשים. מאחר שחייבות ללמוד מצות שלהן כו' והאיד לזוהר מכל ל"ת כו', ש(מהן) חיובן כל היום, במילא יש גם חיוב הלימוד עליהן כל היום. ולכן גם נשים סגי להן בברכה פ"א ליום כל-אנשים.

ז. אך לכאורה, לפי הדיעה (ש"כ) נהגו" דמברכים ברכה"ת פ"א ביום לפי ש"ברכה"ת היא כברכות השחר שלא תקנו אותו אלא פ"א ביום" — הדרא קושיא לדוכתה, דלא הוצרך אדה"ז להוסיף טעם ברכה"ת בנשים משום "שחייבות ללמוד כו'" (וגם ה' נשים מברכות פ"א ביום כי "ברכה"ת היא כברה"ש כו').

אבל זה אינו, דהנה בענין תיקון ברה"ש כתב אדה"ז י"י: "ברכות השחר תקנום חכמים על סדר העולם והנהגתו מה שהבריות נהנין בכל יום שיברכו להקב"ה על זה בפעם הראשונה ש'נהנין הנאה זו בכל יום ויום".

ומבואר בזה דברכות השחר נתקנו על מה שהבריות נהנין בכל יום וב' תמידות, שתיכף בפעם הראשונה, ב' תחילת היום, יברכו על הנאתן [כגון ברכת "זוקף כפופים", שהוא ענין תמידי שישנו כל היום, ומברכים ע"ז בפעם הראשונה בתחילת היום]. אבל הנאות וענינים שאינם תמידיים, אף אם יבואו במשך היום בדרך ארעי פעם א' או יותר — וכן בת"ת דנשים (אם לא שחייבות ללמוד מצות כו'),

לו לעסוק בת"ת, בכ"ז מאחר שמחוייב הוא בת"ת יי ורק "ארי" הוא דרביע עלי"י, מספיקה הדעת שילמוד אח"כ — שלא ייקרא הפסק.

משא"כ שינת קבע (או מי שאין דר' כו ללמוד), שזהו היסח הדעת גמור יי, הוי הפסק וצריך לחזור ולברך (לדיעה הא').

ו. עפ"ז מובן מה שכותב אדה"ז דנשים מברכות ברכה"ת "שהרי חיי" בות ללמוד מצות שלהן כו' והאיד לזוהר מכל ל"ת כו'": לולא ביאור זה, הנה אף שהי' מקום לומר שנשים מברכות ברכה"ת כהקדמה ללימודן (מצד הזילפותא ד"שם ה' אקרא כו' או ע"ד ברה"ג, כמבואר לעיל ס"א), בכ"ז הי' צ"ל הדין שתברכינה בכל פעם ופעם שמתחילות ללמוד, והי' חידוש, ולא אישתמיט תנא בשום מקום לאמר יי.

ולכן מבאר אדה"ז "שהרי חייבות ללמוד כו'", וכוונתו: כשם שאנשים מברכים פ"א ליום, כי מצד החיוב

(39) ויש להעיר שמכיון שאינו לומד ומתהרהר בדי'ת בבהכ"ס מצד ציווי התורה הרי"ו גופא משוה לי' עכ"פ שייכות ל' תורה גם בבהכ"ס.

(40) ולהעיר שלאפרושי מאיסורא מותר להרהר בדי'ת גם בבהכ"ס ומרחץ (שו"ע אדה"ז סו"ס פה).

(41) אף שגם אז ישנו חיוב עליו, מ"מ החיוב לבד אינו מספיק (לדעת אדה"ז) אלא שצ"ל דעת "דעתו על לימודו", אינו מסיח דעתו ללמוד אח"כ, (ולא כבט"ז שם סק"ח אבל ראה מחה"ש שם). משא"כ בהג"ל שמסיח דעתו בפירוש וע"ד שנת"ל בפנים סוס"ד לענין תפלין.

(42) אבל ראה פתחי עולם סו"ס מז.

ליזהר מכל ל"ת כו", שמצד זה יש עליהן חיוב תמידי דת"ת, ושפיר שייכות הן לברכה"ת כאחת מברכות השחר.

(משיחות חנה"ש וש"פ נשא תש"ל)

לא שייך לתקן ע"ז ברכה בברכות השחר.

ולכן צריך אדה"ז לבאר שנשים "חייבות ללמוד" מצות כו' והאיך

מטעם שמברכות על כל מ"ע שהומ"ג (ראה לעיל שוה"ג להערה 11).

44) ועפ"ז מובן בפשטות מה שיכולות לברך גם ברכה הראשונה "וצנוג" ולא רק

וזאת הברכה

שמח"ת

מצד שהיא סיום התורה ומטעם לסמוך שמחה לשמחה י, אלא) לפי שיש ב־פרשה זו ענין המועד.

ב. ויובן בהקדים ביאור הקושיא המובאת בדרושי חסידות י: "מהו ה־שייכות לשמוח שמחת תורה ביום השמע"צ והלא בשבועות הוא זמן מ"ח, וא"כ אז הי' צ"ל קביעת שמחה זו דהאי יומא דקא גרים". ומבואר שם התירוצ' ע"ה, שהשמחה דשמח"ת היא על הלוחות השניות ** שניתנו ב־יוהכ"פ, ומצד לוחות אלו הוא מה שגוהגין לעשות חדוה ושמחה בשמע"צ (שהוא יום האחרון שאחר יוהכ"פ י, וכדלקמן).

והנה ידוע דפנימיות התורה "נש־מתא דאורייתא", ונגלה דתורה —

א. איתא ברמב"ם י (והוא ממשנה וגמרא י): "משה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בכל מועד ענינו . . ומה הן קורין . . (וממשיך ומונה הקריאות של כל המועדות) וביר"ט אחרון (של חג הסוכות) קורין כל הבכור . . ולמחר קורין וזאת הברכה".

והנה מהטעמים לקריאת "וזאת ה־ברכה" ביר"ט האחרון של חגה"ס, אי־במחזור וויטרי י — "כדי לסמוך שמחת התורה שזכו לסיימה לשמחת החג שכן נכפלה שמחה במקרא ב־שמע"צ לפי ששמחת החג מרובה".

אבל מזה שברמב"ם (ובגמרא) באה הלכה זו שבשמח"ת "קורין וזאת ה־ברכה", בהמשך ל"משה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בכל מועד ענינו" — ואילו בהתחלת דבריו, כשהוא מפרט סדר קריאת התורה של שבתות השנה "מתחילין בשבת שאחר חגה"ס וקורין בסדר בראשית בשני־אלה תולדות . . (הוא סותם ואומר) עד שגומרין את התורה בחגה"ס" מבלי לפרש שגומרין את התורה ב־וזאת הברכה ביר"ט האחרון של חג — משמע, שהשייכות ד"וזאת הברכה" ליר"ט האחרון של חג היא (לא רק

(5) ועאכו"כ שהיא לא רק "כדי לסמוך ברכת המלך (שלמה) לברכת משה" (מחז"ו שם. אבודרהם סדר תפלת סוכות). או לפי שהוא סוף כל המועדות תותמין בברכת משה רבינו שביך את ישראל" (ר"ן מגילה פ' בני העיר).

(6) אוה"ת שמע"צ ע' א'תשעט ואילך. ד"ה ביוהשע"צ תרס"ז (בתחלתו ובסופו). תש"ו (בתחלתו). ועוד.

(6*) בתורה שבכתב (או במקום ששייך לתושב"כ) בכ"מ לוחות ל' זכר (תשא לז', א. ועוד) משא"כ בש"ס וכי, וראה חולין קלו, ב. ולהעיר ג"כ מתורה שתי (מנחות צד, א).

(ד) אוה"ת שם ס"ע א'תשעט. וראה גם שם ע' אתשפו ואילך. תרס"ז שם (בסופו).

(1) הלי תפלה פ"ג הי"ח ואילך.

(2) מגילה לא, א.

(3) סי' שפה.

(4) שם רפ"ג.